

ПИТАННЯ ПРОФЕСІЙНОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ ВЧИТЕЛЯ МУЗИЧНОГО МИСТЕЦТВА В АСПЕКТІ БЕЗПЕРЕРВНОГО АКТУ ВИСЛОВЛЮВАННЯ ДУМКИ НАУКОВЦІВ

Резнік Олена Сергіївна,
доктор філософії, доцент кафедри мистецької освіти
Сичевська Катерина Михайлівна,
магістрантка
Житомирський державний університет імені Івана Франка
м. Житомир, Україна

Вступ. Переорієнтація освітнього процесу на європейські стандарти зумовила посилення вимог до професійно-педагогічної підготовки вчителя музичного мистецтва. Зазначене питання визначено ключовим напрямком модернізації вищої школи на засадах компетентнісного підходу. Даний факт засвідчує зміну освітньої парадигми. З метою впровадження системної модернізації освітньої галузі на рівні держави прийнято декілька нормативно правових й законодавчих документів, які наголошують на доцільності введення компетентнісного підходу до галузі освіти, зокрема «Національна стратегія розвитку освіти в Україні на 2012–2021 рр.» (2012), Закон України «Про вищу освіту» (2014), Концепція «Нова українська школа» (2016), Закон України «Про освіту» (2017).

Мета роботи. *Визначити* базові категорії компетентнісного підходу із роз'ясненням кожного поняття; *пояснити* сутність поняття «професійна компетентність вчителя музичного мистецтва» та *розглянути* її структурні компоненти; *з'ясувати* особливість мистецтвознавчої компетентності.

Матеріали та методи. На сучасному етапі розвитку науки поняття професійної компетентності вчителя музичного мистецтва міцно увійшло до наукового обігу й форматі дискусії: науковці розглядають теоретико методологічні й експериментальні аспекти формування професійної компетентності вчителя музики. Так наприклад *Л. Масол розробила*

багатокомпонентну структуру компетентностей, яка на її думку, має стати результатом загальної мистецької освіти [7]. **М. Михаськова визначає** професійну (фахову) компетентність майбутнього вчителя музики як здатність до музично-освітньої діяльності на основі музично-педагогічних знань і вмінь, досвіду емоційно-ціннісного ставлення до явищ музичного мистецтва [9]. **О. Олексюк вивчає** мистецьку компетентність у єдності знань з історії, теорії, методики викладання мистецтва, зокрема музичного, художньо-творчих умінь у галузі виконавства та досвіду практичної художньо-освітньої діяльності [11]. **Т. Пляченко здійснює** формулювання дефініції оркестрово-методичної компетентності, яка полягає у володінні особистісними, професійно педагогічними й функціональними компетенціями для професійного виконання функції керівника музично-інструментального колективу [15]. **А. Растрюгіна розглядає** фахову (професійну) компетентність майбутніх учителів музики із структурним поділом на інтегровані й спеціальні фахові компетенції [16]. **Р. Савченко трактує** музично-педагогічну компетентність як інтегративну особистісну якість, що виражає здатність до самостійної успішної реалізації завдань музичної освіти дітей на основі системного зв'язку загальногромадянських, психолого-педагогічних та музично-фахових компетенцій [17]. До структурно-компонентного аналізу професійної компетентності вчителя музики звертались В. Ульянова [19] та М. Мороз [10]. Питанням створення педагогічної технології розвитку професійної компетентності майбутніх вчителів музичного мистецтва займались Л. Пастушенко [13] і Л. Аристова [1]. Професійна компетентність майбутнього вчителя музики розглядалась у різних аспектах, зокрема Л. Гавріловою (як педагогічний феномен) [2], Л. Пастушенко (як чинник якості вищої мистецької освіти) [14], А. Козир [5] та О. Щолоковою [20] (як педагогічна категорія). До укладення системи формування професійної компетенції майбутнього вчителя музики звертались А. Король [6] та Л. Гаврілова [4].

Наявність поліфонії думок щодо розгляду компетентнісного підходу, визначених ключовими тенденціями сучасної професійної підготовки

майбутніх фахівців мистецької освітньої галузі, створює умови для виявлення нових стратегічних напрямків сучасних досліджень.

Отже, методами для написання тез послуговували: *вивчення й аналіз* наукової літератури за тематикою професійної компетентності вчителя музичного мистецтва; *узагальнення та систематизація* інформації; *абстрагування* на окремих аспектах наукових розвідок зазначеної теми, а також *порівняння* думок вчених щодо змісту поняття «професійна компетентність вчителя музичного мистецтва» та його компонентного структурування.

Результати та обговорення. Детальне ознайомлення із змістом сучасних досліджень за тематикою професійної компетентності вчителя музичного мистецтва дозволяє висвітлити найбільш влучні висловлювання науковців, на нашу суб'єктивну думку, з приводу визначення вищевказаного поняття.

Л. Гаврілова ґрунтуючись на нормативно-правовому змісті державного освітнього стандарту, закріпленому в Законі України «Про вищу освіту» й спираючись на результати наукових досліджень сучасників виокремлює базові категорії компетентнісного підходу та надає їм такі визначення: *компетенція* об'єктивна категорія, суспільно визнаний рівень знань, умінь, навичок, ставлень тощо в певній сфері діяльності людини як абстрактного носія; *компетентність* – інтегрована характеристика якості особистості, сформована через знання, уміння й навички, ставлення, поведінкові реакції та здатність самостійно виконувати завдання в конкретній діяльній сфері; *професійна компетентність вчителя* – особистісна властивість педагога, що дозволяє йому продуктивно розв'язувати навчально-виховні завдання; єдність теоретичної і практичної готовності вчителя до здійснення педагогічної діяльності; *професійна компетентність вчителя музичного мистецтва* специфічний педагогічний феномен, який визначається особливостями музично-педагогічної діяльності, своєрідністю її завдань, перевагою художньо творчих форм практичної роботи та специфічними методами мистецького навчання [2, с. 72–73].

Аналіз науково-педагогічної літератури свідчить про постійний інтерес науковців до визначення поняття «професійної компетентності вчителя музичного мистецтва». Так, Г. Падалка визначає професійну компетентність майбутнього вчителя музики як системну, інтегративну якість, що передбачає здатність особистості усвідомлювати музику як явище суспільного життя, засвоєння основних її закономірностей, стилів і жанрів, до оволодіння засобами втілення художніх образів у виконавстві, до застосування музики в художньо-виховній роботі зі школярами [12, с. 38]. До структурних компонентів педагогічної майстерності відносить професійну компетентність вчителя музики О. Михайличенко, яка уточнює її як сукупність професійної компетентності, педагогічних здібностей та педагогічної техніки [8, с. 92]. Т. Ткаченко під поняттям «професійна компетентність вчителя музики» розуміє комплексну характеристику особистості, яка поєднує професійні, комунікативні та особистісні якості і дозволяє досягти якісних результатів у професійній діяльності [18, с. 307].

М. Мороз досліджуючи сутність поняття «професійної компетентності вчителя музики», здійснює його структурування за такими компонентами: *особистісний* – ціннісне ставлення до професії, подій та людей; готовність до виявлення власної ініціативи та подальшого професійного зросту; комунікативність; сукупність психічних властивостей і характерних рис; *операційний* – психолого-педагогічні та спеціальні знання та вміння; методичні, проєктивні, конструктивні, креативні, оціночні, інформаційні вміння; *творчо діяльнісний* – творче вирішення освітніх завдань у процесі педагогічної діяльності; вміння змінювати, синтезувати отримані знання та вміння відповідно до педагогічних умов; вміння об'єктивно оцінювати власну педагогічну діяльність, визначати досягнення та недоліки, здатність виправляти помилки, прогнозувати свої наступні дії, обирати оптимальні шляхи вирішення; *етно-культурологічний* – формування естетичної, національної, громадянської свідомості засобами мистецтва; комплексне вивчення мистецьких, музично-теоретичних і спеціальних навчальних дисциплін; емоційне переживання в

процесі вивчення творів мистецтва [10, с. 84–85]. Структуру професійної компетентності вчителя музики, на думку Т. Ткаченко, складають: професійно діяльнісний, комунікативний і особистісний компоненти, кожному з яких відповідають певні компетенції і професійно-особистісні властивості, базові для даної компетенції [18, с. 307]. А. Дикунов, Г. Єльнікова, В. Богачев вважають, що до професійної компетентності майбутнього вчителя музики входять такі складники: музичний смак, музичні здібності, володіння методикою музично-естетичної роботи з дітьми, володіння навичками гри на музичних інструментах, наявність співочого голосу, уміння керувати хором та вокальним дитячим колективами [19, с. 232].

Л. Гаврілова та В. Орехова в аспекті теоретико-емпіричного вивчення особливостей професійної компетентності майбутніх вчителів музичного мистецтва виділяють мистецтвознавчу компетентність. Новоутвореній категорії вони надають такого тлумачення: «Мистецтвознавча компетентність у складі професійної компетентності майбутнього вчителя музичного мистецтва в початковій школі є спеціальною і являє собою готовність випускника до вивчення, аналізу та інтерпретації мистецьких творів, здатність до використання систематизованих історичних і теоретичних знань для вирішення професійних завдань на основі цілісного, фундаментального, філософського розуміння ролі й значення мистецтва в розвитку суспільства і кожної окремої особистості» [3, с. 235]. У структурі мистецтвознавчої компетентності Л. Гаврілова та В. Орехова виокремлюють чотири компоненти: *когнітивний* (володіння широким спектром мистецьких знань); *аналітико-діяльнісний* (система професійно-аналітичних дій); *мотиваційний* (вмотивованість у мистецькій діяльності); *рефлексивно-оцінний* (здатність та прагнення до самоаналізу й самовдосконалення) [3, с. 236].

Висновки. Підсумовуючи проаналізовані висловлювання науковців щодо компетентнісного підходу у професійній підготовці фахівців мистецької галузі освіти, можна зробити такі узагальнення: базовими категоріями компетентнісного підходу визначено – компетенцію, компетентність,

професійну компетентність вчителя, професійну компетентність вчителя музичного мистецтва; професійна компетентність вчителя музичного мистецтва трактується як комплекс якостей, сукупність здібностей або інтегративна якість особистісних характеристик вчителя, які зумовлюють якісні результати у професійній діяльності; до структури професійної компетентності вчителя музичного мистецтва входять – особистісний, операційний, професійно-діяльнісний, творчо-діяльнісний, етно-культурологічний, комунікативний компоненти; ключовим елементом професійної компетентності вчителя музичного мистецтва окреслено мистецтвознавчу компетентність, яка ґрунтується на основі володіння широким спектром мистецьких знань.

СПИСОК ЛІТЕРАТУРИ

1. Аристова Л. С. Розвиток професійної компетентності учителя музичного мистецтва. Електронний ресурс. Режим доступу : http://virtkafedra.ucoz.ua/el_gurnal/pages/vyp20/2/aristova_tezi.pdf
2. Гаврілова Л. Г. Професійна компетентність майбутніх учителів музики як педагогічний феномен. *Духовність особистості : методологія, теорія і практика* : зб. наук. праць. 2017. № 2 (77). С. 71–82.
3. Гаврілова Л., Орехова В. Структура мистецтвознавчої компетентності майбутніх учителів музики початкової школи. *Педагогічні науки: теорія, історія, інноваційні технології* : наук. журнал / [голов. ред. А.А. Сбруюва]. Суми : Вид-во СумДПУ імені А.С. Макаренка, 2017. № 5 (69). С. 230–240.
4. Гаврілова Л. Г. Система формування професійної компетентності майбутніх учителів музики засобами мультимедійних технологій : дис. ... докт. пед. наук : 13.00.04. Київ, 2015. 656 с.
5. Козир А. В. Педагогічні умови формування професійної майстерності викладачів мистецьких дисциплін. *Вісник ЛНУ імені Тараса Шевченка*. 2012. Вип. 11 (246). С. 11–17.
6. Король А. Формування професійної компетенції майбутнього

вчителя музичного мистецтва. *Науковий вісник Миколаївського національного університету імені В. О. Сухомлинського. Педагогічні науки* : зб. наук. праць / [за ред. Тетяни Степанової]. № 1 (60), лютий 2018. Миколаїв : МНУ імені В. О. Сухомлинського, 2018. С. 127–131.

7. Масол Л. М. Загальна мистецька освіта : теорія і практика. Київ : Промінь, 2006. 432 с.

8. Михайличенко О. В. Основи загальної та музичної педагогіки : теорія та історія. Суми : Наука, 2004. 210 с.

9. Михаськова М. А. Формування фахової компетентності майбутнього вчителя музики : дис. ... канд. пед. наук : 13.00.02. Київ, 2007. 228 с.

10. Мороз М. О. Структурно-компонентний аналіз професійної компетентності вчителя музики. *Андрогогічний вісник*. Житомир : Вид. ЖДУ ім. І. Франка, 2019. Вип. 10. С. 73–86.

11. Олексюк О. М. Діагностика мистецької компетентності студентів : пошук методичного інструментарію. *Вища освіта України в контексті інтеграції до європейського освітнього простору* : Київ, 2010. Том V (23), додаток 4. С. 475–483.

12. Падалка Г. М. Педагогіка мистецтва (Теорія і методика викладання мистецьких дисциплін). Київ, 2008. 274 с.

13. Пастушенко Л. А. Педагогічні технології розвитку професійної компетентності майбутнього вчителя музики. *Неперервна професійна освіта : теорія і практика*. 2015. Вип. 1–2. С. 82–87.

14. Пастушенко Л. А. Професійна компетентність майбутнього вчителя музики як чинник якості мистецької освіти. *Науковий вісник південноукраїнського національного університету ім. К.Д. Ушинського*. 2013. № 5–6. С. 3–6.

15. Пляченко Т. М. Формування фахових компетентностей майбутнього вчителя музичного мистецтва на заняттях з музично-інструментальних дисциплін. *Науковий часопис НПУ імені*

М.П. Драгоманова : зб. наук. праць. Серія 14. Теорія і методика мистецької освіти. Вип. 18 (23). 2015. С. 146–150.

16. Растригіна А. М. Компетентнісний підхід до підготовки майбутнього магістра музичного мистецтва. *Сучасні стратегії університетської освіти : якісний вимір* : матер. міжнар. практ. конференції. Київ : Київський університет імені Бориса Грінченка, 2012. С. 501–509.

17. Савченко Р. А. Теорія і методика музично-педагогічної компетентності майбутніх вихователів та музичних керівників дошкільних навчальних закладів : автореф. дис. ... док. пед. наук : 13.00.02. Київ, 2014. 43 с.

18. Ткаченко Т. В. Уміння психотехніки як засіб професійної підготовки майбутнього вчителя. *Педагогічні засади сучасної професійної підготовки у вищих навчальних закладах* : зб. наук. праць. Харків : Стиль-Іздат, 2006. С. 305–311.

19. Ульянова В. Визначення структури професійної компетентності майбутнього вчителя музичного мистецтва. *Актуальні питання гуманітарних наук* : міжвуз. збір. наук. праць молодих вчених Дрогобицького державного педагогічного університету імені Івана Франка / [редактори-упорядники В. Ільницький, А. Душний, І. Зимомря]. Дрогобич : Видавничий дім «Гельветика», 2018. Вип. 19. Том 1. С. 229–232.

20. Щолокова О. П. Професійна компетентність як стратегічний напрямок модернізації мистецької освіти України. *Вісник Глухівського державного університету. Серія «Педагогічні науки»*. Глухів : ГДПУ, 2006. Вип. 8. С. 19–23.